

ELEKTRONİK PARA TRANSFERİ HİZMETİ NASIL VERGİLENDİRİLİR?

Kenan AKBULUT*

ÖZ

Yaşanan teknolojik gelişmeler ve artan ticaret hacmi bu duruma paralel olarak elektronik para kullanımını da artırmıştır. Bu gelişmeler piyasaya olan güveni temin etmek ve hizmet sunanları bir otoritenin iznine ve kontrolüne tabi tutmak amacıyla yasal zeminin kanun koyucu tarafından oluşturulmasını sağlamış ve 6493 sayılı “Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun” yayımlanmıştır. Bu kapsamda ülkemizde, 2018 yılı itibariyle elektronik para hizmeti veren kuruluş sayısı 12’ye yükselmiştir. Söz konusu hizmetin nasıl vergilendirileceği konusu yazımız kapsamında incelenecektir.

Anahtar Sözcükler: Elektronik Para, Kripto Para, Sanal Para, Transfer Hizmeti, Anonim Şirket.

1. GİRİŞ

Elektronik para ihraç eden kuruluş tarafından kabul edilen fon karşılığı ihraç edilen, elektronik olarak saklanan, bu Kanunda tanımlanan ödeme işlemlerini gerçekleştirmek için kullanılan ve elektronik para ihraç eden kuruluş dışındaki gerçek ve tüzel kişiler tarafından da ödeme aracı olarak kabul edilen parasal değerlere elektronik para denir. Elektronik para, niteliği itibariyle sanal para ve kripto paradan farklıdır. Sanal para, herhangi bir merkez bankası, kredi kuruluşu ya da e-para kuruluşu tarafından ihraç edilmemiş ve bazı durumlarda paraya alternatif olarak kullanılabilen varlığın sanal temsil iken, kripto para internet aracılığıyla kullanılan, hiçbir merkezi otoriteye ya da aracı kuruma bağlı olmayan, sanal para birimidir.

Elektronik paralar, elektronik para ihraç etme yetkisi verilen tüzel kişi tarafından ihraç edilir. 27.06.2013 tarih ve 28690 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6493 sayılı “Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun” ile elektronik para kuruluşlarına ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir.

* Defterdarlık Uzmanı

Bu çalışmada, 6493 sayılı Kanun kapsamında elektronik para transfer hizmeti sunan şirketlerin gerçekleştirdikleri faaliyetlerin nasıl belgelendirileceği ile bu hizmetlerin banka ve sigorta muameleleri vergisi karşısındaki durumu ele alınacaktır.

2. ELEKTRONİK PARA HİZMETİ

Elektronik para, ülke parasının sahip olduğu ekonomik değerın elektronik ortama aktarılmasından ibaret yeni bir ödeme şeklidir. (Sarıakçalı, 2008, 113) En net anlamıyla elektronik para bir ödeme yöntemi olup, gelişen teknolojinin ödeme sistemlerini daha güvenli ve maliyetsiz bir ortama taşıma isteğinin bir sonucu olarak kabul edilir. Daha geniş anlamıyla elektronik para (dijital para, dijital döviz veya elektronik döviz), geleneksel kâğıt para ya da madeni para gibi değerlilik, kabul edilirlilik, ticaret, biriktirme ve borç verme işlerine yarayan ama gene de bazı farkları olan bir sayısal unsur, bir değışim aracı, bir döviz cinsidir.

Elektronik paranın kâğıt yerine bilgisayar dosyaları kullanan, kayıtları korruma ve ispat için kripto şifreler kullanan, bu yüzden ağ ortamında kullanıma uygun, değeri bu parayı “basan” ve onun taahhüdünü kabul edenlerce anlamlı senet tarzı bir değerli not özeliğı taşıyan belge olduğı kabul edilir. Elektronik para, ayrıca banka banka mevduatı gibi bir özel bankadaki veya diğeri finansal kuruluştaki istihkakdır. Elektronik para banka kartları, kredi kartları, internet bankacılığı, mobil bankacılık gibi yollarla gittikçe daha yüksek oranda banknot ve metal paranın yerini almaktadır.

Elektronik para transfer edilmek sureti ile tarafların bir sözleşme ilişkisi çerçevesinde parasal yükümlülüklerini yerine getirmelerini sağlamaktadır. Belirli bir miktarda çıkarılan elektronik para depo edilmiştir. Bu nedenle sözleşme ilişkisinde alacaklı birikmiş olan elektronik para miktarını dikkate almaktadır. Birikim durumundaki elektronik paranın transferi ile sözleşmedeki parasal yükümlülükler yerine getirilmiş olmaktadır.(Yüksel, 2015, 186)

Elektronik para ihraç etmek isteyen elektronik para kuruluşları, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulundan izin almak kaydıyla faaliyette bulunabilir. 6493 sayılı Kanununun 18’inci maddesi kapsamında elektronik para kuruluşunun;

- a) Anonim şirket şeklinde kurulması,
- b) Sermayesinde yüzde on ve üzerinde paya sahip olanların ve kontrolü

elinde bulunduranların 5411 sayılı Bankacılık Kanununda banka kurucuları için aranan nitelikleri haiz olması,

c) Pay senetlerinin nakit karşılığı çıkarılması ve tamamının nama yazılı olması,

ç) Nakden ve her türlü muvazaadan arı ödenmiş sermayesinin en az beş milyon Türk Lirası olması,

d) 6493 sayılı Kanun kapsamındaki işlemleri gerçekleştirebilecek yönetim, yeterli personel ve teknik donanımına sahip olması, şikâyet ve itirazlarla ilgili birimleri oluşturması,

e) 6493 sayılı Kanun kapsamında yürütecekleri faaliyetlerin sürekliliğine ve elektronik para kullanıcılarına ilişkin fon ve bilgilerin güvenliğine ve gizliliğine dair gerekli tedbirleri alması,

f) Kurumun denetimini engellemeyecek şeffaf ve açık bir ortaklık yapısı ve organizasyon şemasına sahip olması,

Şarttır.

Elektronik para kuruluşları faaliyetlerini 5411 sayılı Kanunda tanımlanan bankalar aracılığıyla yürütürler. Elektronik parayı ihraç eden kuruluşun sadece kendi mağaza ağında, sadece belirli bir mal veya hizmet grubunun satın alınmasında veya yapılan bir anlaşma sonucunda sadece belirli bir hizmet ağında kullanılabilen ön ödemeli araçlar 6493 sayılı Kanun kapsamı dışındadır.

Ülkemizde elektronik para ihraç etmeye yetkili olan kuruluşlar Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun internet sitesinde tek tek sayılmıştır. (“BDDK”, t.y.)

Elektronik para ihraç eden kuruluşların, aldığı fon kadar elektronik para ihraç etme yetkileri vardır. Bu kuruluşlar, elektronik para kullanıcısı tarafından yatırılan fonları gecikmeksizin elektronik paraya çevirerek kullanıma hazır hâle getirirler. Elektronik para kuruluşu, elektronik para ihracı karşılığında topladığı fonları 5411 sayılı Kanunda tanımlanan bankalar nezdinde açılacak ayrı bir hesaba aktarmak suretiyle kullanım süresi boyunca bu hesapta bulundurmamak zorundadır.

3. ELEKTRONİK PARA TRANSFERİ HİZMETİNİN VERGİLENDİRİLMESİ

3.1. Belgelendirme İşlemleri

213 sayılı Vergi Usul Kanununun 227 nci maddesinin birinci fıkrasında, Kanunda aksine hüküm olmadıkça bu Kanuna göre tutulan ve üçüncü şahıs-

larla olan münasebet ve muamelelere ait olan kayıtların tevsikinin mecburi olduğu hükme bağlanmış, 229 uncu maddesinde, fatura, satılan emtia veya yapılan iş karşılığında müşterinin borçlandığı meblağı göstermek üzere emtiayı satan veya işi yapan tüccar tarafından müşteriye verilen ticari vesika olarak tanımlanmıştır.

Öte yandan, 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 3 üncü maddesinde “Banka”nın, mevduat bankaları ve katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarını ifade edeceği hükme bağlanmıştır.

Diğer taraftan, 243 Sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğinin “Bankalar Tarafından Düzenlenecek Belgeler” başlıklı (A) bölümünde ise; bankaların, döviz alım satım işlemleri ile menkul kıymetler borsasında aracı kurum sıfatıyla müşterileri adına yaptıkları menkul kıymet alım satımları hariç olmak üzere, yaptıkları bütün hizmetler veya satışlar dolayısıyla lehlerine tahakkuk edecek tutarları Tebliğde belirtilen şartlara uygun olarak fatura yerine düzenleyecekleri dekontlarla belgeleyecekleri belirtilmiştir.

435 Sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğinin “Finansman Şirketlerinin Düzenleyeceği Belge” başlıklı (2.) bölümünde ise 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu kapsamında faaliyet gösteren finansman şirketlerinin BSMV’ye tabi bütün hizmet veya satışlarını fatura yerine geçmek üzere düzenleyecekleri dekontlarla tevsik edecekleri düzenlemesine yer verilmiştir.

Buna göre, banka veya finansman şirketi olarak faaliyet göstermeyen, 6493 sayılı Kanun kapsamında ödeme kuruluşu olarak faaliyette bulunan şirketlerin teslim ve hizmetlerinin fatura düzenlenmek suretiyle belgelendirilmesi gerekmektedir.

3.2. Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi Yönünden

6802 sayılı Gider Vergileri Kanununun 28 inci maddesinde, “Banka ve sigorta şirketlerinin 10.6.1985 tarihli ve 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu’na göre yaptıkları işlemler hariç olmak üzere, her ne şekilde olursa olsun yapmış oldukları bütün muameleler dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar banka ve sigorta muameleleri vergisine tabidir.

Bankerlerin yapmış oldukları banka muamele ve hizmetleri dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar (kendileri veya başkaları hesabına menkul kıymet alıp satmayı, alım

satıma tavassut etmeyi veya alıp sattıkları menkul kıymet karşılığı borçları ödemeyi taahhüt etmeyi meslek haline getirenlerin bu faaliyetleri dolayısıyla lehlerine kalan paralar ile mevduat faizi vermek veya sair adlarla faiz ve benzeri menfaatler sağlamak üzere devamlı olarak para toplama işiyle uğraşanların topladıkları paralara sağladıkları gelir ve menfaatler üzerinden komisyon, ücret, hizmet karşılığı gibi adlarla aldıkları paralar dâhil) da banka muameleleri vergisine tabidir.

90 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye göre ikraz işleriyle uğraşanlarla ikinci fıkrada belirtilen muamele ve hizmetlerden herhangi birini esas iştiğal konusu olarak yapanlar bu Kanunun uygulanmasında banker sayılırlar...” hükmü yer almaktadır.

Aynı Kanunun mükellefi belirleyen 30 uncu maddesinde, BSMV’yi banka ve bankerlerle sigorta şirketlerinin ödeyeceği, 31 inci maddesinde ise BSMV’nin matrahının 28 inci maddede yazılı paraların tutarı olduğu hüküm altına alınmıştır.

Konu hakkında 11.03.2017 tarihli ve 30004 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 91 Seri No.lu Gider Vergileri Genel Tebliğinin “Elektronik para ve ödeme kuruluşlarının mükellefiyeti ve matrah” başlıklı 5 inci maddesinin birinci fıkrasında, “6493 sayılı Kanun uyarınca esas itibariyle BDDK tarafından verilen izin çerçevesinde ve bu Kurum denetimine tabi olarak gerçekleştirilen ödeme hizmetleri, 6802 sayılı Gider Vergileri Kanununun 28 inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen banka muamele ve hizmetlerinden olduğundan, bu işlemleri anılan maddenin üçüncü fıkrasına göre esas iştiğal konusu olarak yapan elektronik para ve ödeme kuruluşlarının banker kapsamında BSMV mükellefiyeti doğar.” açıklaması yer almaktadır. Öte yandan, anılan Tebliğin muhtelif maddelerinde farklı ödemeye aracılık işlemlerinin ne şekilde vergilendirileceğine ilişkin ayrıntılı açıklamalara yer verilmiştir.

Buna göre, 6493 sayılı Kanun kapsamında para havalesi ve ödemeye aracılık faaliyetinde bulunan şirketlerin sunduğu söz konusu ödeme hizmetleri karşılığında lehe aldıkları tutarların 91 Seri No.lu Gider Vergileri Genel Tebliğinde yapılan açıklamalar çerçevesinde BSMV’ye tabi tutulması gerekmektedir.

4. SONUÇ

Elektronik para, yeni nesil bir para değeridir. Gelişen teknolojinin en yeni ödeme yöntemlerinden birisi olan elektronik paranın gelecekte kâğıt ve madeni paranın yerini alabileceğini iddia edenler vardır. Elektronik para, elektronik

para ihraç eden kuruluş tarafından kabul edilen fon karşılığı ihraç edilir. Elektronik para kuruluşları, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulundan izin almak kaydıyla faaliyette bulunabilir. Elektronik para hizmeti veren kuruluşların anonim şirket şeklinde kurulmaları ve yürütecekleri faaliyetlerin sürekliliğine ve elektronik para kullanıcılarına ilişkin fon ve bilgilerin güvenliğine ve gizliliğine dair tedbirleri alma zorunlulukları bulunmaktadır.

Banka veya finansman şirketi olarak faaliyet göstermeyen, 6493 sayılı Kanun kapsamında ödeme kuruluşu olarak faaliyette bulunan şirketlerin teslim ve hizmetlerinin fatura düzenlenmek suretiyle belgelendirilmesi ve yine anılan şirketlerin sunduğu söz konusu ödeme hizmetleri karşılığında lehe aldıkları tutarların 91 Seri No.lu Gider Vergileri Genel Tebliğinde yapılan açıklamalar çerçevesinde BSMV'ye tabi tutulması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Sarıakçalı, Turgay (2008), İnternet Üzerinden Akdedilen Sözleşmeler. Ankara, Seçkin Yayınevi.

T.C. Yasalar (23.07.1956). *6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu*. Ankara : Resmi Gazete (9362 sayılı)

T.C. Yasalar (10.01.1961). *213 sayılı Vergi Usul Kanunu*. Ankara : Resmi Gazete (10705 sayılı)

T.C. Yasalar (01.11.2005). *5411 sayılı Bankacılık Kanunu*. Ankara : Resmi Gazete (25983 sayılı)

T.C. Yasalar (27.06.2013). *6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun*. Ankara : Resmi Gazete (28690 sayılı)

Yüksel, E. Armağan (2015), Elektronik Para, Sanal Para, Bitcoin ve Linden Doları'na Hukuki Bir Bakış, *İÜHFİM LXXIII*, (2), 173-220.